

Bij opsporing fraude kunnen accountants voorbeeld nemen aan onderzoeksjournalisten

FD '91 10/20

⊕ Meer fraude ontdekt door Journalistiek dan door accountants

⊕ Accountants moeten forensische expertise beter benutten

⊕ Roep om betere beloning is niet gepast

Als liefhebber van onderzoeksjournalistiek, vooral op het gebied van financieel-economische criminaliteit volg ik met belangstelling het International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ).

Hiervan is Het Financieele Dagblad een van de internationale partners. ICIJ publiceerde eerder over de Panama Papers (over de internationale trustsector) en recentelijk over de FinCEN Files (over witwassen). Ook journalist Dan McCrum van de Financial Times komt telkens met boeiende, nieuwe onthullingen, over fraude bij het Duitse betaalbedrijf Wirecard.

Ik ben daarentegen kritisch op de beperkte rol die accountants spelen als het gaat om het ontdekken van fraude. Kritisch, omdat zij meer beloven dan zij waarmaken. Immers, zolang de doelstelling van accountantscontrole is dat zekerheid wordt gegeven dat de financiële overzichten vrij zijn van materiële afwijkingen als gevolg van fraude (en fouten), dient de accountant er alles aan te doen die doelstelling te realiseren. De praktijk toont echter een ander beeld.

WITTEBOORDENCRIMINALITEIT

Recentelijk heeft Petter Gottschalk de studie *Corporate responses to financial crime* gepubliceerd, over 405 veroordelingen van witteboorden criminelen in Noorwegen. De zaken zijn in 25% van de gevallen door onderzoeksjournalisten aan het licht gebracht. Een bijdrage van de controlerend accountant was slechts in 4% van de zaken zichtbaar. Wat mij betreft, zijn dit even onbegrijpelijke als teleurstellende cijfers.

Controlerend accountants hebben immers een wettelijke taak, onderzoeksjournalisten niet. Je zou er bijna voor pleiten dit om te draaien, althans om het vele geld dat we aan accountantscontrole besteden voortaan op zijn minst deels te investeren in het stimuleren en subsidiëren van onderzoeksjournalistiek.

Gottschalk onderzocht voorts de uitvoering van 130 fraudeonderzoeken. Van de 19 onderzoeken die tot een strafrechtelijke veroordeling hebben geleid, zijn er 12 ontdekt door onderzoeksjournalisten en slechts 1 door een accountant. De fraudeonderzoekers die de 130 zaken onderzochten, werkten onder meer bij advocatenkantoren (33 maal), overheidsorganisaties (27) en accountantsorganisaties (48).

De Noorse cijfers sluiten aan bij het beeld dat

we ook elders zien: fraudeonderzoeken worden veelal uitgevoerd door accountantsorganisaties en advocatenkantoren. Bij de accountantsorganisaties gaat het dan niet om controlerend accountants, maar om gespecialiseerde forensische accountants. Zij voerden bijvoorbeeld onderzoeken uit inzake autofabrikant Volkswagen, meubelbedrijf Steinhoff, betaalbedrijf Wirecard en diverse andere fraude-incidenten.

Accountantsorganisaties tonen met hun forensische dienstverlening aan dat zij wel degelijk een goede bijdrage aan fraudeonderzoek en fraudebestrijding kunnen leveren. In Nederland bestaat die dienstverlening nu zo'n dertig jaar. Het is dan ook jammer dat het benutten van de kennis en kunde van forensisch specialisten pas recentelijk door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) op de actielijst is gezet, een maatregel die veel eerder genomen had kunnen én moeten worden.

De actielijst van de NBA bevat meer punten. De inzet van technologie, data-analyse en kunstmatige intelligentie springt daar in positieve zin uit. Verder valt vooral op dat de NBA komt met obligate punten: het management en het toezicht houdend orgaan van gecontroleerde instellingen moet meer gaan doen inzake de preventie en detectie van fraude, meer samenwerking met de opsporingsketen en niet-openbare accountants moeten ook hun steentje bijdragen. Daarbovenop komt de dooddoener van het beter communiceren door accountants.

NIET GEPAST

Het zijn acties waar je nauwelijks tegen kunt zijn, natuurlijk moeten ook anderen dan controlerend accountants hun best doen op het gebied van fraude. Maar dat moet nou net niet worden gezegd door controlerend accountants die als groep zelf te vaak steken (hebben) laten vallen als het gaat om fraude.

Net zo min als dat het gepast is dat zij direct om meer geld vragen: 'Als we moeten voldoen aan de maatschappelijke verwachtingen, bijvoorbeeld in de extra stappen die een accountant zou moeten zetten bij het opsporen van fraude, dan moeten we ook met onze klanten praten over een passender beloning.' Was getekend Ad van Gils, bestuursvoorzitter van PwC, die goed is voor een jaarlijkse beloning van meer dan €1 mln. Daar kun je minstens 12 onderzoeksjournalisten voor aanstellen.

Marcel Pheijffer is hoogleraar accountancy aan de Universiteit Leiden en Nyenrode Business Universiteit.